

กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรม
ทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบ
The Model Procedural Law
on Economic and Financial Crime

สุพัตรา แพนวิชิต *

Supatra Phanwichit

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ **

Sunee Mallikamarl

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบของ นางสาวสุพัตรา แพนวิชิต นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ประจำปี 2559

This Article is part of the Doctoral Dissertation on the Model Procedural Law on Economic and Financial Crime, authored by Ms. Supatra Phanwichit, Student of Doctor of Philosophy of Law Program, Sripatum University, the Research received a grant from the Thailand Research Fund of 2016.

** ศาสตราจารย์ ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม, อาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์
Professor Dr., Director of Doctor of Philosophy of Law Program, Sripatum University, Advisor of the Doctoral Dissertation

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน สืบเนื่องจากปัญหาความรุนแรงและผลกระทบจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ปัญหากฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดประเภทความผิดและมาตรการบังคับใช้กฎหมายมีจำนวนมากและมีเนื้อหาแตกต่างกัน และปัญหาการขาดกฎหมายวิธีสบัญญัติเฉพาะที่ใช้บังคับกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน จึงนำมาสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบด้านวิธีสบัญญัติเฉพาะ เพื่อกำหนดแนวทางบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพ โดยวิเคราะห์กฎหมายภายใน กฎหมายต่างประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศ และใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมออกแบบ และการจัดประชุมรับฟังความเห็น

ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. ที่ได้จัดทำขึ้น มีบทบัญญัติจำนวน 21 มาตรา แบ่งออกเป็น 5 หมวด 3 ส่วน และบทเฉพาะกาล ประกอบด้วย มาตรการที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสากล ใน 3 ขั้นตอนของกระบวนการดำเนินคดี คือ ขั้นตอนการพิจารณา ประกอบด้วย การค้นตัวบุคคลหรือยานพาหนะ การดักฟังหรือการเข้าถึงข้อมูล มาตรการอำพราง การต่อรอง คำรับสารภาพและการกันตัวผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน ขั้นระหว่างการพิจารณาคดี ประกอบด้วย การใช้ระบบไต่สวน ขั้นหลังการพิจารณาคดี ประกอบด้วย การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับ การริบทรัพย์ตามมูลค่าและการคุมประพฤติบุคคล

ข้อเสนอแนะของการวิจัย ประกอบด้วย แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ และข้อเสนอแนะประเด็นวิจัยต่อไป

คำสำคัญ : อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน, กฎหมายวิธีสบัญญัติ, กฎหมายต้นแบบ

Abstract

The objectives of this Research are to draft a model statute on judicial procedures for economic and financial crimes. Because of problems, gravity and impact of the economic and financial crimes, problems with substantive law, which defines the category of offense and measures for enforcement of the law, which are numerous and materially varying among each other, and problems of lack of procedural law for specifically governing the economic and financial crimes, it leads to drafting of a model statute of substantive specific procedural law, in order to stipulate the approach for enforcement of the substantive law as to be in the uniform direction, by analyzing national law, foreign laws and international laws, thereby employing the methodology of qualitative research, including: documentary research; in-depth interview; participatory co-design; and organizing a meeting for opinion hearing.

The bill of Act on Procedures for Economic and Financial Crimes, B.E. ..., which is drafted here, contains 21 Section, divided in 5 Chapters, 3 Parts and Transitory Provisions, comprising of effective measures consistent with the universal principles in 3 stages of the judicial procedures, being: the pre-trial stage, including search of persons or vehicles, covert listening or access to information, covert measures, plea bargaining and granting immunity against prosecution in return of witness testimony; the trial stage, including introduction of an inquisitorial system; and the post-trial stage, including discretion in imposition of fine penalty, value confiscation and corporate probation.

Recommendations from the Research comprise of: approaches to application of the Research; recommendations for law; recommendations for policies; recommendations for administration and recommendations for further research.

Keywords : Economic and Financial Crime, Procedural Law, Model Law

ความเป็นมาของปัญหาและความสำคัญของปัญหา

แนวโน้มความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินในปัจจุบัน มีรูปแบบการกระทำความผิดที่ซับซ้อนมากขึ้น และได้พัฒนารูปแบบจากการประกอบอาชญากรรมโดยปัจเจกบุคคล มาเป็นลักษณะขององค์กรอาชญากรรมและมีลักษณะข้ามชาติ การปกปิดหรือทำลายพยานหลักฐานสามารถกระทำได้อย่างรวดเร็ว มีการใช้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและเครื่องมือทางการเงินในการกระทำความผิดมากขึ้น โดยใช้ประโยชน์จากเว็บไซต์หรือระบบอินเทอร์เน็ตและช่องทางของระบบการชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-payment) และใช้ตัวแทนอำพรางในการทำธุรกรรมซึ่งตรวจสอบได้ยาก นอกจากนี้ ยังมีการโอนย้ายถ่ายเททรัพย์สินโดยผ่านกระบวนการฟอกเงิน ทำการแปรสภาพเงินและอำพรางที่มาเพื่อให้กลายเป็นเงินที่ถูกกฎหมายและนำกลับมาใช้ประโยชน์เป็นต้นทุนในการกระทำความผิดและขยายเครือข่ายองค์กรอาชญากรรม ทำให้ยากต่อการตรวจสอบร่องรอยทางการเงินเพื่อขยายผลและดำเนินการกับผู้บงการหรือหัวหน้าองค์กร แนวโน้มรูปแบบการกระทำความผิดดังกล่าวทำให้ยากแก่การบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด ส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินทวีความรุนแรงมากขึ้น และนับเป็นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อความสงบสุขและสวัสดิภาพของประชาชน เป็นบ่อนทำลายเศรษฐกิจของประเทศและเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจกับปัญหาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างชัดเจนในช่วงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 หรือวิกฤตต้มยำกุ้งที่มีการทุจริตทั้งในธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนหลายแห่ง โดยถึงขนาดที่กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน (The Financial Institutions Development Fund หรือ FIDF) ต้องเข้าไปช่วยเหลือเพื่อแก้ไขระบบสถาบันการเงินโดยใช้เงินเป็นจำนวนประมาณ 1.44 ล้านล้านบาท ตัวอย่างคดีในช่วงนี้ที่ส่งผลกระทบต่อระบบการเงินและระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ กรณีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (BBC) กรณีคดีทุจริตธนาคารกรุงไทย กรณี 56 ไฟแนนซ์ปิดกิจการ และหลังจากนั้นเมื่อประเทศอยู่ในสภาวะความตกต่ำทางเศรษฐกิจและสังคม อาชญากรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ๆ ก็ได้เกิดขึ้นโดยมีรูปแบบที่หลากหลายและมีพัฒนาการที่ซับซ้อนมากขึ้น ตามวัตถุประสงค์และประเภทของเหยื่อที่ถูกหลอกลวง โดยคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นและมีความเสียหายมหาศาล ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับสถาบันการเงิน อาทิ คดีธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ (BBC) คดีธนาคารมหานคร คดีธนาคารกรุงไทย ความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์ อาทิ คดีนายสอง วัชรศรีโรจน์ คดี TPIPL คดีเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์โดยใช้ข้อมูลวงใน ความผิดเกี่ยวกับการกั๊ยเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน อาทิ การร่วมลงทุนในธุรกิจจัดสรรวันพักผ่อน (แซร์บลิสเซอร์) แซร์ลูกโซ่ที่อาศัยการเก็งกำไรจากอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา แซร์ลอตเตอร์รี่ คดีแซร์ลูกโซ่ข้ามชาติ แซร์เหมืองทองคำ แซร์ลูกโซ่น้ำหอม คดีประธานสหกรณ์จุฬาฯ หลอกลวงสมาชิกให้ร่วมลงทุน และความผิดเกี่ยวกับการขายตรงหรือแซร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงในธุรกิจขายตรง อาทิ คดีกรีนเพลนเนต 108 คอร์ปอเรชั่น จำกัด คดีแซร์ข้าวสาร คดีแซร์ลูกโซ่ข้ามชาติ คดีแซร์ยูฟีน บริษัท เวลท์เอเวอร์ จำกัด (ชินแสโซกุน) เป็นต้น ซึ่งมีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายหลายประการ กล่าวคือ

- คดีความผิดเกี่ยวกับสถาบันการเงิน จากรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทยตรวจพบว่า ผลการดำเนินคดีที่ประสบความสำเร็จ จนทำให้ผู้บริหารสถาบันการเงินถูกจำคุกมีจำนวนไม่ถึง 10% ของจำนวนคดีทั้งหมด มาจากหลายสาเหตุ เช่น บทบัญญัติกฎหมายที่กำกับควบคุมสถาบันการเงินยังไม่รัดกุมเพียงพอ การพบการกระทำ

ความผิดล่าช้า ปัญหาการรวบรวมพยานหลักฐาน ปัญหาการตีความทางกฎหมายคำว่า “ทุจริต” ของนักกฎหมายยังไม่ตรงกัน นอกจากนั้นพบว่า ในการดำเนินคดีในตลาดเงินยังมีปัญหาความร่วมมือและการประสานงานระหว่างบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ และปัญหาการทับซ้อนของบทบาทภารกิจและโครงสร้างกระบวนการยุติธรรมที่บังคับใช้กฎหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (วีระชาติ ศรีบุญมา, 2555, หน้า 9) นอกจากนั้น ส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดจะกระทำการปกปิดเงิน โดยการโอนเงินหรือโยกย้ายทรัพย์สินด้วยวิธีการต่างๆ ทำให้การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินกระทำได้ยากและต้องใช้กฎหมายว่าด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา ซึ่งมีข้อจำกัดว่าจำเป็นต้องมีคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีก่อนว่าเป็นผู้กระทำความผิดจึงจะดำเนินการริบทรัพย์สินในต่างประเทศได้

- คดีความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่เกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมในการซื้อขายหลักทรัพย์ พบปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายหลายประการ กล่าวคือ มีปัญหาการพิสูจน์ความผิด เนื่องจากบทบัญญัติในความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมในการซื้อขายหลักทรัพย์ในเจตนาพิเศษ อาทิเช่น องค์กรประกอบความผิดในมาตรา 243 จะต้องเป็นกรณีที่มีผู้ใดโดยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่นทำการซื้อขายหลักทรัพย์ในลักษณะต่อเนื่องกัน อันเป็นผลทำให้การซื้อขายหลักทรัพย์นั้นผิดไปจากสภาพปกติของตลาด และมีเจตนาพิเศษคือ การกระทำได้กล่าวได้กระทำไปเพื่อชักจูงให้บุคคลทั่วไปทำการซื้อหรือขายหลักทรัพย์ จึงเป็นการยากที่โจทก์จะพิสูจน์การกระทำของจำเลยได้ครบถ้วนว่าเป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายกำหนดตามหลักที่ว่าโจทก์เป็นผู้มีภาระ การพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง โดยเฉพาะการพิสูจน์ในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ของผู้กระทำผิด การมีส่วนร่วมรู้เห็นหรือตกลงกันกระทำความผิด มูลเหตุหรือแรงจูงใจที่มีผลให้นักลงทุนเข้ามาซื้อหรือขายหลักทรัพย์ ความเปลี่ยนแปลงหรือสภาพความผิดปกติของตลาด นอกจากนั้น ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ รวมทั้งเป็นผู้วางแผนและกำหนดกลไกราคาหลักทรัพย์และครอบครองพยานหลักฐานเกือบทั้งหมด จึงยากในการแสวงหาพยานหลักฐาน ส่วนใหญ่มีเพียงพยานแวดล้อม อีกทั้งกระบวนการในการซื้อขายหลักทรัพย์เป็นเรื่องทางเทคนิคที่มี

ความสลับซับซ้อนและยังพบปัญหาการขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ทำให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างล่าช้าและขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายในความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์ก่อนที่จะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2559 จะเน้นด้านการลงโทษทางอาญา เพียงด้านเดียว ยังขาดมาตรการทางแพ่งหรือมาตรการอื่นเป็นทางเลือก เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการบังคับใช้เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด รวมทั้งขาดมาตรการที่จะเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิด

- คดีแชร์ลูกโซ่หรือการฉ้อโกงประชาชน พบว่า ในการดำเนินคดีแชร์ลูกโซ่ที่ผ่านมามีปัญหาอุปสรรคในหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านตัวบทกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมไปถึงรูปแบบการหลอกลวงรูปแบบใหม่ๆ ปัญหาเรื่องอัตราโทษที่ยังน้อยเมื่อเทียบกับความเสียหายและผลกระทบที่เกิดขึ้น ปัญหาการบังคับโทษกับนิติบุคคลที่กระทำความผิด ประกอบกับคดีประเภทนี้มีแนวโน้มที่กระทำในรูปแบบของนิติบุคคลมากขึ้น โดยการเปิดบริษัทบังหน้าและการเช่าสถานที่ประกอบการ กระทำในรูปแบบขององค์กรอาชญากรรม มีการยกย้ายถ่ายเททรัพย์สินโดยผ่านกระบวนการฟอกเงิน และการใช้เทคโนโลยีในการกระทำความผิดมากขึ้น ทำให้ยากต่อการติดตามเงินและทรัพย์สิน และพบปัญหาด้านการรวบรวมพยานหลักฐานและมีปัญหาความล่าช้าในการดำเนินคดี เนื่องจากมีผู้เสียหายเป็นจำนวนมาก (วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ, 2549)

- คดีความผิดตามกฎหมายขายตรง ในความผิดฐานระดมเครือข่ายโดยมิชอบหรือแชร์ลูกโซ่ที่แอบแฝงการขายตรงที่ถูกกฎหมาย แต่ทำแผนการตลาดที่ซับซ้อนเพื่อกระทำการฉ้อโกงประชาชน พบปัญหาเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา เพราะเป็นความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน มีการทำลายพยานหลักฐานอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษและการดำเนินการกับทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากไม่เข้าข่ายเป็นความผิดมูลฐานตามกฎหมายฟอกเงิน จึงทำให้ไม่สามารถบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้

จากกรณีศึกษาดังกล่าวจะต้องใช้กฎหมายหลายฉบับทั้งกฎหมายที่กำหนดฐานความผิดและกฎหมายพิเศษอื่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกระบวนการพิจารณาความ มีปัญหาและข้อจำกัดในการนำมาบังคับใช้ตามลักษณะ ขอบเขต และประเภทคดี ภาครัฐจึงจำเป็นต้องเข้าไปดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ แต่ในปัจจุบันคดีส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินคดีอาญากับตัวการสำคัญหรือผู้บงการขององค์กรได้ เนื่องมาจากการขาดพยานหลักฐานที่ครบถ้วนสมบูรณ์และเพียงพอในการนำเข้าสู่ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ขาดการรวบรวมพยานหลักฐานอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต้องใช้วิธีและมาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนและมาตรการด้านพยานหลักฐานที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากกฎหมายสารบัญญัติที่เกี่ยวกับความผิดอาญาทางเศรษฐกิจและการเงินมีหลายฉบับตามลักษณะและรูปแบบของการกระทำความผิด อาทิ พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น การดำเนินคดีและการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐต้องเป็นไปตามกฎหมายวิธีสบัญญัติ ซึ่งปัจจุบันไม่มีกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ใช้เฉพาะกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน จึงต้องใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มุ่งบังคับใช้กับคดีอาญาทั่วไปไม่สามารถบังคับใช้กับลักษณะของคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ต่างเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับความผิดหลายประเภทคดี ไม่ได้มุ่งใช้บังคับกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นการเฉพาะ อีกทั้งยังมีมาตรการที่จำเป็นต่อการป้องกันและปราบปรามความผิดอีกหลายประการ อาทิ เทคนิคพิเศษในการสืบสวนสอบสวน มาตรการด้านพยานหลักฐาน มาตรการด้านทรัพย์สิน มาตรการด้านโทษกับผู้กระทำความผิด รวมทั้งโทษสำหรับนิติบุคคลที่ควรถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับเดียวอย่างเป็นเอกภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงนำมาสู่การศึกษาเพื่อการจัดทำกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ด้านวิธีบัญญัติเพื่อกำหนดโครงสร้างและมาตรการทั้งในขั้นก่อนการพิจารณา ระหว่างการพิจารณาและหลังการพิจารณา การจัดทำกฎหมาย วิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบจะส่งผลดีต่อบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาคดีต้นแบบจะทำให้กฎหมายวิธีบัญญัติมีความเป็นเอกภาพ สามารถแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดประเภทความผิดที่มีอยู่เป็นจำนวนมากและมีเนื้อหาและมาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนที่แตกต่างกัน รวมทั้งสามารถสร้างความชัดเจนของการใช้มาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ด้านพยานหลักฐาน ด้านการพิจารณาคดีและการกำหนดโทษที่ได้บัญญัติให้เหมาะสมกับประเภทคดีและลักษณะของความผิด

กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้เป็นกฎหมายกลางด้านวิธีบัญญัติและทำให้เกิดความชอบธรรมในการใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน เป็นการสร้างกรอบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมตามหลักธรรมภิบาล การกำหนดกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเป็นการเฉพาะตามงานวิจัยนี้ถือเป็นการสร้างกลไกในรูปแบบของกฎหมายที่รองรับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เป็นไปด้วยความชอบธรรม มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ การมีกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดและลงโทษได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้เป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เกิดความสงบสุขและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงปลอดภัยของประเทศโดยรวม และทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการที่สอดคล้องกับหลักสากลและอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เพื่อรองรับความร่วมมือระหว่างประเทศและในกลุ่มประเทศอาเซียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนหลัก แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายวิธีสบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทยในการดำเนินกระบวนการพิจารณาชั้นก่อนพิจารณาคดี ระหว่างพิจารณาคดีและหลังพิจารณาคดี เปรียบเทียบกับต่างประเทศ เพื่อนำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติเฉพาะที่มีโครงสร้างและเนื้อหาครอบคลุมถึงมาตรการที่มีประสิทธิภาพและจำเป็นต่อการป้องกันและปราบปรามความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน

สมมติฐานการวิจัย

การบังคับใช้กฎหมายกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินในปัจจุบันยังขาดประสิทธิภาพ ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ ทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ระบบเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศอย่างมหาศาลและทวีความรุนแรงสาเหตุมาจากความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินมีรูปแบบและวิธีการกระทำ ความผิดที่หลากหลายและซับซ้อน และไม่มีกฎหมายวิธีสบัญญัติเฉพาะ จึงต้องใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่มุ่งบังคับใช้กับคดีอาญาทั่วไป นอกจากนี้ยังมีกฎหมายสารบัญญัติที่เกี่ยวข้องอีกหลายฉบับ แต่ละฉบับกำหนดลักษณะความผิด การใช้มาตรการสืบสวนสอบสวน การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานและการบังคับโทษที่แตกต่างกัน ทำให้ขาดความชัดเจนด้านกฎหมายวิธีพิจารณาความ ในการแก้ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องจัดทำกฎหมาย วิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติเฉพาะ มีโครงสร้างการบังคับใช้กฎหมายในชั้นก่อนการพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณาคดีและหลังการพิจารณาคดี จะส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพ มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับหลักสากล

จากสมมติฐานดังกล่าวจึงมุ่งศึกษาในประเด็นของมาตรการที่มีประสิทธิภาพต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมและนำไปสู่การจัดทำกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)

งานวิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-design) และการประชุมรับฟังความเห็น (Hearing) (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2558) โดยนำข้อมูลที่ได้จากวิธีวิทยาการวิจัยมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อนำไปสู่การจัดทำกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบซึ่งคำตอบของงานวิจัย

ประชากร

ประชากรในการสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ผู้บังคับการกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ หรือผู้ได้รับมอบหมาย อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ได้รับมอบหมาย อธิบดีอัยการสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร หรือผู้ได้รับมอบหมาย เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินหรือผู้ได้รับมอบหมาย ประธานแผนกคดีพาณิชย์และคดีเศรษฐกิจในศาลฎีกาหรือผู้ได้รับมอบหมายและผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ จำนวน 2 คน รวมจำนวน 7 คน

ประชากรในการมีส่วนร่วมออกแบบ ซึ่งแบบออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมกลุ่มเฉพาะประกอบด้วย บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจใน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ ผู้แทนสำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร ผู้แทนกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ผู้แทนกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้แทนสำนักงานป้องกันและปราบปราม การฟอกเงิน ผู้แทนศาลอาญา ผู้แทนอกรมราชทัณฑ์ ผู้แทนกรมบังคับคดี กลุ่มหน่วยงานด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงการคลังผู้แทนสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และกลุ่มภาคเอกชนและภาคเอกชน ได้แก่ ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย ผู้แทนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้แทนสหภาพนายความ ผู้แทนสมาคมขายตรงไทย ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและนักวิชาการ จำนวน 28 คน ส่วนกลุ่มผสมประกอบด้วย ตัวแทนของกลุ่มผู้ใช้บังคับกฎหมาย กลุ่มหน่วยงานด้านเศรษฐกิจและภาคเอกชนและภาคประชาชน โดยผู้วิจัยได้นำประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของโครงสร้างกฎหมายทั้ง 9 ประเด็นมาดำเนินกระบวนการมีส่วนร่วมออกแบบกฎหมาย (Participatory Design , Co-design) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ในการบังคับใช้กฎหมายและผู้ที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายมาร่วมกันให้ความเห็นในลักษณะของการแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่ต้องการจะให้มีอยู่ในร่างกฎหมาย (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, 2558, หน้า 89) และนำคำตอบที่ได้รับมาใช้ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ.

ประชากรในการประชุมรับฟังความเห็น เป็นผู้ที่เคยให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจากการมีส่วนร่วมในการออกแบบ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมประชุม ประกอบด้วย กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กรมบังคับคดี กรมคุมประพฤติ สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สภานายความ สมาคมธนาคารไทย สมาคมชายตรงไทย นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 60 คน

ข้อค้นพบของการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำข้อมูลดังกล่าว มาศึกษาและวิเคราะห์ตามวิธีดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ทำให้ได้ข้อค้นพบที่นำไปสู่คำตอบของงานวิจัยดังนี้

1) ข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมายของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

จากการวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พบว่า ด้วยแนวโน้มรูปแบบความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินมีความ ซับซ้อนมากขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือทางการเงินในการกระทำความผิดและการฟอกเงินและกระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรม ทำให้พบข้อจำกัดในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งบังคับใช้กับคดีอาญาทั่วไป ไม่มีมาตรการพิเศษที่เอื้อต่อการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานที่จะนำมาบังคับใช้กับอาญาทางเศรษฐกิจและการเงินที่มีลักษณะเฉพาะได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังขาด มาตรการป้องกันและสภาพบังคับด้านโทษที่เหมาะสมกับลักษณะความผิด ส่วนการบังคับ ใช้มาตรการที่มีอยู่ในกฎหมายอื่นก็ยังมีแตกต่างกันในแต่ละขั้นตอนและยังมีข้อจำกัดหลาย ประการ กล่าวคือ การบังคับใช้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็น กฎหมายที่กำหนดเทคนิคการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ สามารถนำมาบังคับใช้ได้เฉพาะ

ในชั้นก่อนการพิจารณาคดีเท่านั้นและใช้บังคับกับอาชญากรรมพิเศษที่เป็นคดีพิเศษตาม บัญชีท้ายพระราชบัญญัติที่ปัจจุบันมีทั้งหมด 36 ฉบับ และคดีพิเศษตามมติคณะกรรมการ คดีพิเศษเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมทุกประเภทคดีของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ที่มีกฎหมายสารบัญญัติกำหนดความผิดไว้เป็นจำนวนมาก ส่วนพระราชบัญญัติป้องกัน และปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เป็นกฎหมาย ที่มีลักษณะเป็นทั้งกฎหมายสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติ ในฉบับเดียวกันใช้ได้เฉพาะกับ ความผิดอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินที่เป็นความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติเท่านั้น กล่าวคือ จะต้องเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม ข้ามชาติ ในความผิดร้ายแรง ซึ่งเป็นความผิดอาญาที่กฎหมายกำหนดโทษจำคุกขั้นสูง ตั้งแต่สี่ปีขึ้นไปหรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ไม่สามารถใช้ได้กับทุกประเภทคดีของ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินและพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ พอกเงิน พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการและจัดการกับทรัพย์สิน ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในความผิดมูลฐานที่กฎหมายกำหนดซึ่งปัจจุบันมีความผิด มูลฐานเพียง 25 ความผิดมูลฐานเท่านั้น จึงยังไม่ครอบคลุมอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและ การเงินทุกประเภทคดีเช่นเดียวกัน จึงเห็นได้ว่า กฎหมายแต่ละฉบับที่นำมาใช้บังคับใน ปัจจุบันต่างเป็นกฎหมายที่มีเนื้อหาและมาตรการพิเศษที่แตกต่างกัน ใช้บังคับกับความผิด หลายประเภทคดี ไม่ได้มุ่งบังคับเฉพาะคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ด้วยเหตุนี้ การบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติที่มีอยู่หลายฉบับตามลักษณะความผิดให้มี ประสิทธิภาพ จำเป็นต้องจัดทำกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและ การเงินเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติเฉพาะ เพื่อวางแนวทางการบังคับใช้กฎหมายและ มาตรการพิเศษให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพ ทำให้เกิดความชอบธรรมใน การใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน โดยกฎหมายต้นแบบ จะประกอบด้วยบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน การใช้ระบบ การพิจารณาคดีที่รวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนการกำหนดโทษและมาตรการที่ เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด

2) มาตรการที่มีประสิทธิภาพและจำเป็นต่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อนำไปสู่การกำหนดประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของโครงสร้างและเนื้อหากฎหมายต้นแบบ

จากการศึกษาวิเคราะห์มาตรการที่มีประสิทธิภาพและจำเป็นต่อการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่ปรากฏในกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ประเทศเยอรมนี และประเทศฝรั่งเศส และที่ปรากฏในอนุสัญญาาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime, 2000) ที่ประเทศไทยมีพันธกรณี ที่จะต้องอนุวัติการกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับข้อบทในอนุสัญญา ทำให้ได้ประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่นำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายต้นแบบ โดยในแต่ละประเด็นจะกำหนดไว้ใน 3 ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

ก. กระบวนการดำเนินคดีขึ้นก่อนการพิจารณา ประกอบด้วย มาตรการพิเศษที่จำเป็นและเป็นเครื่องมือสำคัญของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนและรวมพยานหลักฐานที่อาจกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งจะต้องกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน เพื่อควบคุมการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงาน ใน 5 ประเด็นคือ การค้นตัวบุคคลหรือยานพาหนะ (Search) การดักฟังหรือการเข้าถึงข้อมูล (Wiretap) มาตรการอำพราง (Undercover) การต่อรองคำรับสารภาพ (Plea Bargaining) การกันตัวผู้ต้องหาไว้เป็นพยาน

ข. กระบวนการดำเนินคดีขึ้นระหว่างการพิจารณาคดี ที่กำหนดให้นำหลักการของระบบไต่สวน (Inquisitorial System) มาใช้ในการพิจารณาคดี โดยเน้นบทบาทศาลในการค้นหาความจริงในคดีอย่างเป็นอิสระ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและความรวดเร็วในการพิจารณาคดี

ค. กระบวนการดำเนินคดีชั้นหลังการพิจารณาคดี ประกอบด้วย มาตรการด้านโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ลักษณะคดีและประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดและกำหนดมาตรการที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคล และผู้แทนนิติบุคคล 3 ประเด็น คือ ระบบวันปรับ (Day Fine System) การริบทรัพย์ตามมูลค่า (Value Confiscation) การคุมประพฤตินิติบุคคล (Corporate Probation)

มาตรการทั้ง 9 ประเด็นส่วนใหญ่เป็นมาตรการที่ไม่มีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เว้นแต่ประเด็นเรื่องการค้นตัวบุคคลที่มีบัญชีไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ยังคงขาดความชัดเจนเกี่ยวกับขอบเขตและวิธีการค้นตัวบุคคล จึงนำมากำหนดเป็นประเด็นเพื่อศึกษาแนวทาง การขยายขอบเขตการค้นและกำหนดหลักเกณฑ์การค้นตัวบุคคลที่ไม่ใช่ผู้ต้องหาหรือไม่ใช่ผู้ถูกจับและบัญชีให้อำนาจค้นยานพาหนะ ซึ่งไม่มีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และแม้ว่ามาตรการในบางประเด็นจะสามารถนำมาใช้บังคับกับคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินภายใต้กฎหมายอื่น ที่เกี่ยวข้องได้อยู่แล้ว แต่ก็ยังเป็นเพียงการนำมาใช้บังคับได้เฉพาะความผิดบางประเภทคดีที่เข้าตามเงื่อนไข ที่กฎหมายแต่ละเรื่องกำหนดไว้เท่านั้น ไม่ครอบคลุมคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินทุกประเภทคดี และกฎหมายแต่ละฉบับที่กล่าวมาสามารถนำมาตราการพิเศษมาใช้ได้เพียงในชั้นการสืบสวนสอบสวนเท่านั้น ไม่รวมถึงชั้นระหว่างการพิจารณาคดีและหลังการพิจารณาคดี

3) ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน

พ.ศ.

จากข้อค้นพบของงานวิจัยในข้อ 1) และ 2) ดังที่ได้กล่าวมา จึงนำมาสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทย กฎหมายต้นแบบ หรือ Model Law หมายถึง กฎหมายที่กำหนดกรอบวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่จะเป็นคำตอบในงานวิจัยนี้ โดยมีหลักการและเหตุผลในการตรากฎหมายคือ เนื่องจากคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป มีการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดและปกปิดหรือทำลายพยานหลักฐานและกระทำในลักษณะองค์กร ประกอบกับมีกฎหมายสารบัญญัติที่

กำหนดความผิดอาญาไว้เป็นจำนวนมาก และมีกฎหมายที่ใช้บังคับหลายฉบับ แต่ละฉบับมีเนื้อหาและมาตรการที่แตกต่างกันตามประเภทคดีและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้นเพื่อวางแนวทางการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพและเหมาะสมกับประเภทคดี สมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินโดยเฉพาะ กำหนดประเภทคดี มาตรการพิเศษในการสืบสวน การสอบสวน การพิจารณาคดี ตลอดจนการบังคับโทษและมาตรการที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. ที่ได้จัดทำขึ้น ประกอบด้วยบทบัญญัติจำนวน 21 มาตรา แบ่งออกเป็น 5 หมวด 3 ส่วนและบทเฉพาะกาล ดังนี้ หมวด 1 การสืบสวน (ร่างมาตรา 6 - ร่างมาตรา 9) หมวด 2 การสอบสวน (ร่างมาตรา 10 - ร่างมาตรา 12) หมวด 3 การพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น (ร่างมาตรา 13) หมวด 4 อุทธรณ์และฎีกา (ร่างมาตรา 14) หมวด 5 การบังคับโทษ ส่วนที่ 1 การกำหนดโทษปรับ (ร่างมาตรา 15) ส่วนที่ 2 การริบทรัพย์ (ร่างมาตรา 16 - ร่างมาตรา 17) ส่วนที่ 3 มาตรการสำหรับนิติบุคคลและผู้แทน (ร่างมาตรา 18 - ร่างมาตรา 20 และบทเฉพาะกาล (ร่างมาตรา 21) มีบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. และรายละเอียดแต่ละมาตรา ดังนี้

**บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่าง
พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ.**

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน

เหตุผล

เนื่องจากคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป มีการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดและปกปิดหรือทำลายพยานหลักฐานและกระทำในลักษณะองค์กร ประกอบกับมีกฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดความผิดอาญาไว้เป็นจำนวนมากและมีกฎหมายที่ใช้บังคับหลายฉบับ แต่ละฉบับมีเนื้อหาและมาตรการที่แตกต่างกันตามประเภทคดีและเจตนารมณ์ของกฎหมาย ดังนั้นเพื่อวางแนวทางการบังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพและเหมาะสมกับประเภทคดี สมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน กำหนดประเภทคดี มาตรการพิเศษในการสืบสวน การสอบสวน การพิจารณาคดี ตลอดจนการบังคับโทษและมาตรการที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติ

วิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ.

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร

ให้ไว้ ณ วันที่ ... พ.ศ.

เป็นปีที่ 2 ในรัชกาลปัจจุบัน

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 26 ประกอบกับมาตรา 28 มาตรา 29 มาตรา 32 มาตรา 33 และมาตรา 36 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ.”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 บทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาใดซึ่งพระราชบัญญัตินี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติหรือวิธีพิจารณาแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง หรือกฎหมายว่าด้วยธรรมนูญศาลทหาร มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“คดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน” หมายความว่า ความผิดอาญาตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ไม่ว่าจะมิใช่ข้อหาความผิดอื่นรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม

“การอำพราง” หมายความว่า การแทรกซึมหรือฝังตัวเข้าไปในองค์กรหรือกลุ่มคนใดหรือการดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปในทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ “พนักงานสอบสวน” หมายความว่า พนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ หรือพนักงานอัยการตามกฎหมายว่าด้วยองค์การอัยการและพนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวนตามกฎหมายอื่น

“พนักงานเจ้าหน้าที่” หมายความว่า ผู้ซึ่งอัยการสูงสุดหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ แต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 5 ให้ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกระเบียบ ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาและข้อบังคับประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

กฎกระทรวง ระเบียบหรือข้อบังคับนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1
การสืบสวน

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการเน้นซ้ำกว่าจะเอาหมายค้นมาได้บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

(2) ค้นบุคคล หรือยานพาหนะที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ซุกซ่อนอยู่ หรือเป็นการกระทำเพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน

(3) มีหนังสือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือชี้แจงข้อเท็จจริง หรือทำคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือให้ส่งเอกสารหรือหลักฐานใดเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) ยึด หรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวไว้ใน (1) (2) และ (3)

เฉพาะการใช้อำนาจตามวรรคหนึ่ง (1) นอกจากพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการเกี่ยวกับวิธีการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้น รายงานเหตุผลและผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไป และบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้เป็นหนังสือให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น แต่ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งมอบสำเนาหนังสือนั้น

ให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการค้นในเวลากลางคืน จะต้องมีการขอร้องการขยับการขึ้น 3 ชั้นขึ้นไปหรือขอร้องการพลเรือนตั้งแต่ระดับชำนาญการขึ้นไป หรือขอร้องการตำรวจตำแหน่งตั้งแต่สารวัตรหรือเทียบเท่าขึ้นไป เป็นหัวหน้าในการดำเนินการ

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุอันควรเชื่อตามวรรคสองและสำเนาบันทึกการตรวจค้นและบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานครภายในสี่สิบแปด ชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน

มาตรา 7 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับอนุมัติจากอัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี อาจยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้ได้มาซึ่งเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้พิจารณาผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน
- (2) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- (3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใดๆ ก็ได้ และให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งที่สื่อสารตามคำสั่งดังกล่าวจะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไป

ตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตหรือขยายระยะเวลาอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ

บรรดาข้อมูลที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดซึ่งได้รับอนุญาตตามวรรคหนึ่งและให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวน หรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น

มาตรา 8 ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ให้อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มอบหมายให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือปฏิบัติการอำพราง

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจให้บุคคลใดปฏิบัติการอำพรางเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนไปก่อน แล้วรายงานให้ผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งทราบโดยเร็ว

การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด หรือการปฏิบัติการอำพรางตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าเป็นการกระทำโดยชอบด้วยกฎหมาย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางตามมาตรานี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

มาตรา 9 ในกรณีมีความจำเป็นต้องจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการสืบสวน ให้อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี แจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อขอให้ดำเนินการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานดังกล่าวและให้หน่วยงานที่ได้รับแจ้งปฏิบัติตามคำขอดังกล่าว

เอกสาร หลักฐานที่ได้มาตามวรรคหนึ่งให้นำไปใช้เท่าที่จำเป็นเพื่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน

หมวด 2

การสอบสวน

มาตรา 10 ในระหว่างการสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน หากผู้ต้องหาให้ข้อมูลเองโดยสมัครใจต่อพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดและสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ พนักงานสอบสวนอาจพิจารณากันผู้ต้องหาซึ่งได้ร่วมกระทำความผิดด้วยกันคนใดคนหนึ่งเป็นพยานได้ และให้พนักงานสอบสวนบันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวนแล้ว เสนอสำนวนการสอบสวนต่ออัยการสูงสุด

ในการพิจารณากันตัวผู้ต้องหาไว้เป็นพยานตามวรรคหนึ่ง พนักงานสอบสวน จะต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบ ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) ผู้ต้องหาที่จะกันเป็นพยานไม่ใช่ตัวการสำคัญ
- (2) ถ้าไม่กันผู้ต้องหาเป็นพยานแล้ว พยานหลักฐานที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการดำเนินคดีและไม่อาจแสวงหาพยานหลักฐานอื่นใดได้อีก
- (3) ผู้ที่จะถูกกันเป็นพยานให้การเป็นประโยชน์แก่การสอบสวนและสามารถไปเบิกความในชั้นศาลได้

ถ้าอัยการสูงสุดเห็นว่าข้อมูลที่ได้รับจากผู้ต้องหาตามวรรคหนึ่ง เป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดี ให้อัยการสูงสุดมีอำนาจใช้ดุลพินิจออกคำสั่งไม่ฟ้องผู้ต้องหานั้นทุกข้อหาหรือบางข้อหาก็ได้

ในกรณีที่มีการฟ้องคดีแล้ว หากข้อมูลดังกล่าวในวรรคหนึ่งได้กระทำในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ให้อัยการสูงสุดมีอำนาจออกคำสั่งถอนฟ้อง ถอนอุทธรณ์ ถอนฎีกา หรือไม่อุทธรณ์ ไม่ฎีกา ในความผิดนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 11 ในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ในการปราบปรามการกระทำความผิดต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือพนักงานสอบสวน ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้

มาตรา 12 เพื่อประโยชน์ในการประสานการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ให้อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติและหัวหน้าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องตกลงกันเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในคดีระหว่างหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนและสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน

หมวด 3

วิธีพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น

มาตรา 13 วิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินให้ใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็วตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการดำเนินกระบวนพิจารณาโดยใช้ระบบไต่สวน

หมวด 4

อุทธรณ์และฎีกา

มาตรา 14 การพิจารณาและการชี้ขาดตัดสินคดีของศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการพิจารณาและการชี้ขาดตัดสินคดีในชั้นอุทธรณ์และฎีกามาใช้บังคับโดยอนุโลม

หมวด 5
การบังคับโทษ

ส่วนที่ 1

การกำหนดโทษปรับ

มาตรา 15 ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับแก่จำเลยให้เหมาะสมกับลักษณะแห่งข้อหา สภาพความผิดและสถานะของจำเลย โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงถึงลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำ ความผิด ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำ ความสูญเสียทางการเงินของผู้อื่นอันเนื่องมาจากความผิด แรงจูงใจในการกระทำ ความผิด ฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย รายได้และความสามารถในการหารายได้ รวมถึงแหล่งเงินได้ของจำเลย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามคำแนะนำของประธานศาลฎีกากำหนด

ส่วนที่ 2

การริบทรัพย์สิน

มาตรา 16 การริบทรัพย์สินในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ไม่ว่าโจทก์จะมีคำขอหรือไม่ก็ตาม นอกจากศาลจะมีอำนาจริบทรัพย์สินตามกฎหมายที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ริบทรัพย์สินดังต่อไปนี้ด้วย เว้นแต่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งมิได้รู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด

(1) ทรัพย์สินที่บุคคลได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

(2) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการกระทำความผิด หรือจากการเป็นผู้ใช้ ผู้สนับสนุน หรือผู้โฆษณาหรือประกาศให้ผู้อื่นกระทำความผิด

(1) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อันอาจคำนวณเป็นราคาเงินได้ที่บุคคลได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอน ด้วยประการใดๆ ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (1) หรือ (2)

(2) ดอกผลหรือประโยชน์อื่นใดอันเกิดจากทรัพย์สินหรือประโยชน์ตาม (1) (2) หรือ (3)

ในการที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินตาม (1) ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิด รวมทั้งโอกาสที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิดอีก

มาตรา 17 ในการพิพากษาคดีหรือภายหลังจากนั้น ถ้าความปรากฏแก่ศาลเองหรือความปรากฏตามคำขอของโจทก์ว่า ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดที่ศาลจะสั่งริบหรือได้สั่งริบ โดยสภาพไม่สามารถส่งมอบได้ สูญหาย หรือไม่สามารถติดตามเอาคืนได้ไม่ว่าด้วยเหตุใด หรือได้มีการนำสิ่งนั้นไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่นหรือได้มีการจำหน่ายจ่าย โอนสิ่งนั้น หรือการติดตามเอาคืนจะกระทำได้โดยยากเกินสมควร หรือมีเหตุสมควรประการอื่น ศาลอาจกำหนดมูลค่าของสิ่งนั้น โดยคำนึงถึงราคาท้องตลาดในวันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และสั่งให้ผู้มีหน้าที่ต้องส่งสิ่งที่ศาลสั่งริบชำระเป็นเงินแทนตามมูลค่าดังกล่าวภายในเวลาที่ศาลกำหนด

การกำหนดมูลค่าตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่มีการนำไปรวมเข้ากับทรัพย์สินอื่น หรือในกรณีมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนต่ำกว่าราคาท้องตลาดของสิ่งที่ศาลสั่งริบในวันที่มีการจำหน่ายจ่าย โอนสิ่งนั้น ให้ศาลกำหนดโดยคำนึงถึงสัดส่วนของทรัพย์สินที่มีการรวมเข้าด้วยกันนั้น หรือมูลค่าของทรัพย์สินที่ได้มาแทนสิ่งนั้นแล้วแต่กรณี

ในการสั่งให้บุคคลชำระเงินตามวรรคหนึ่ง ศาลจะกำหนดให้ผู้นั้นชำระเงินทั้งหมดในคราวเดียวหรือจะให้ผ่อนชำระก็ได้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมและเป็นธรรมแก่กรณี และถ้าผู้นั้นไม่ชำระหรือชำระไม่ครบถ้วนตามจำนวนและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ต้องเสียดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดตามอัตราที่กฎหมายกำหนด และให้ศาลมีอำนาจสั่งให้บังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของบุคคลนั้นได้ไม่เกินจำนวนเงินที่ยังค้างชำระ

ส่วนที่ 3

มาตรการสำหรับนิติบุคคลและผู้แทน

มาตรา 18 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นนิติบุคคล เมื่อศาลพิพากษาว่ามีความผิด ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติของนิติบุคคล โดยภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษาก็ได้

การกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤตินิติบุคคลตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาตามความเหมาะสมของสภาพแห่งข้อหา สภาพกิจการ และคุณลักษณะของนิติบุคคล โดยอาจกำหนดเงื่อนไขข้อเดียวหรือหลายข้อตามควรแก่กรณีได้ ดังต่อไปนี้

(1) การกำหนดให้นิติบุคคลอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศาลตามเงื่อนไขที่กำหนด

(2) ให้นิติบุคคลรายงานสภาพกิจการและการเงินต่อพนักงานคุมประพฤติ

(3) ให้นิติบุคคลทำงานบริการสังคม

(4) ให้นิติบุคคลแก้ไขหรือบรรเทาความเสียหายจากการกระทำความผิด

(5) ให้ปรับปรุงโครงสร้างในการบริหารงานของนิติบุคคล

(6) ปิดสถานประกอบการทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของสถานประกอบการที่นิติบุคคลใช้เพื่อกระทำความผิดเป็นการถาวร หรือมีกำหนดระยะเวลา

(7) ออกคำสั่งห้ามนิติบุคคลเข้าทำสัญญากับหน่วยงานรัฐเป็นการถาวร หรือมีกำหนดระยะเวลา

(8) เงื่อนไขอื่นๆ ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนดเพื่อแก้ไข ฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้นิติบุคคลนั้นกระทำความผิดซ้ำอีก

มาตรา 19 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินเป็นนิติบุคคล เมื่อศาลพิพากษาว่ามีความผิด ไม่ว่าจะมีความผิดหรือไม่ ศาลอาจนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39 (5) แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 20 ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน เป็นนิติบุคคลและศาลได้พิพากษาให้กรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินงานของนิติบุคคลต้องรับผิดชอบร่วมกับนิติบุคคล ให้นำความในมาตรา 18 และ มาตรา 19 มาบังคับใช้โดยอนุโลม

บทเฉพาะกาล

มาตรา 21 บรรดาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ได้ยื่นฟ้องไว้ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้บังคับตามกฎหมายซึ่งใช้อยู่ในวันก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับจนกว่าคดีนั้นจะถึงที่สุด

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายกรัฐมนตรี

ข้อเสนอแนะ

ร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. ที่ได้จัดทำขึ้นนี้ หากจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศไทย มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. แนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

การจัดทำกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ต้นแบบ โดยการยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. จะทำให้มีต้นแบบในการตรากฎหมายกลางด้านวิธีสบัญญัติที่มีความเป็นเอกภาพ สามารถแก้ไขปัญหาการบังคับใช้กฎหมายและสร้างความชัดเจนของการใช้มาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวน ด้านพยานหลักฐาน การดำเนินการกับทรัพย์สินสภาพบังคับเรื่องโทษและมาตรการที่นำมาใช้ให้เหมาะสมกับประเภทคดีและลักษณะของความผิด ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพราะเป็นกลไกในรูปแบบของกฎหมายที่รองรับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ทำให้การดำเนินกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความชอบธรรมภายใต้หลักนิติธรรม มีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ดังนั้น เพื่อให้ร่างกฎหมายต้นแบบที่ได้จัดทำขึ้นสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรผลักดันร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. โดยการเสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบและเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมายตามลำดับขั้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะด้านกฎหมาย

(1) การตรากฎหมายลำดับรอง

เมื่อร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. มีผลเป็นกฎหมายโดยการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว จะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ตามความในมาตรา 2 หน่วยงานรัฐและผู้รักษาการตามกฎหมาย กล่าวคือ ประธานศาลฎีกา อัยการสูงสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติมีหน้าที่ดำเนินการหรือปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติฯ ต้องดำเนินการตรากฎหมายลำดับรองจำนวน 3 ฉบับ จึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตรากฎหมายลำดับรองดังนี้

(ก) กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดความผิดอาญาตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินฯ เพื่อกำหนดความผิดอาญาที่เป็นคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน โดยในเบื้องต้นมีข้อเสนอแนะว่าควรพิจารณาว่าต้องเป็นการกระทำความผิดอาญาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงิน ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมและพิจารณาจากกฎหมายที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และต้องกำหนดรายละเอียดของความผิดในมาตราที่เกี่ยวข้องด้วย เนื่องจากความผิดในกฎหมายสารบัญญัติแต่ละฉบับไม่เข้าข่ายเป็นคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินทุกฐานความผิด ตัวอย่างในการกำหนดประเภทคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน อาทิเช่น คดีความผิดเกี่ยวกับกรรมการผู้จัดการหรือผู้มีอำนาจในการจัดการกระทำทุจริตตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ความผิดเกี่ยวกับการกระทำอันไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ความผิดฐานกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตาม

พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ความผิดเกี่ยวกับการระดมเครือข่ายโดยมิชอบตามพระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 และความผิดฐานฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

(ข) กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 8 แห่งร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินฯ เห็นว่ากฎกระทรวงดังกล่าวควรกำหนดรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญ ดังนี้

- กำหนดกำหนดคำนิยามคำว่า “ผู้ขออนุญาต” “ผู้มีอำนาจอนุญาต” และ “เอกสารหรือหลักฐาน”
- กำหนดให้การปฏิบัติทุกขั้นตอนเป็นเรื่องลับ
- กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขออนุญาตและการอนุญาต
- กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการดำเนินการต่างๆ ในการจัดทำเอกสารหรือหลักฐาน หรือการอำพรางเข้าในองค์กรหรือกลุ่มคนใด
- กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติการอำพรางจำเป็นต้องกระทำการใดอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย
- กำหนดรายละเอียดแนวทางการขอความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนคดี

(ก) คำสั่งแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ตามร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 4 และมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินฯ เป็นคำสั่งเพื่อให้มีเจ้าหน้าที่รัฐที่มีอำนาจตามที่บัญญัติในกฎหมายอำนาจดังกล่าว ได้แก่ อำนาจในการค้นตัวบุคคลและยานพาหนะ อำนาจในการออกหมายเรียกบุคคลหรือเอกสาร อำนาจในการยึดอายัดสิ่งของเพื่อตรวจสอบ อำนาจในการดักฟังและเข้าถึงข้อมูล อำนาจในการปฏิบัติการอำพราง

(2) การพัฒนาระบบการสอบสวน

เนื่องจากการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน จำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญในการค้นหาความจริงทั้งกับพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ และต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการวิเคราะห์ พยานหลักฐาน อาทิ ด้านเศรษฐกิจ การเงินการธนาคาร การบัญชี หลักทรัพย์ ภาษี เพื่อวิเคราะห์และรวบรวมพยานหลักฐาน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อคุณภาพและความสมบูรณ์ของสำนวนการสอบสวนที่จะนำไปสู่การพิจารณาคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดที่แท้จริง ดังนั้น เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในงานสอบสวน มีข้อเสนอแนะดังนี้

(ก) กำหนดให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายตามกฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดความผิดในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินที่มีความพร้อมทั้งด้านจำนวนบุคลากร ความเชี่ยวชาญของพนักงานเจ้าหน้าที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เทคโนโลยี และงบประมาณ มีอำนาจในการสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินด้วย เพราะเป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลและบังคับใช้กฎหมายโดยตรง ย่อมทราบข้อเท็จจริงในคดีตั้งแต่ต้นทางและสามารถใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานในชั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทันที ประกอบกับหน่วยงานมีช่องทางความร่วมมือในการขอข้อมูลหรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล และทางปฏิบัติในการดำเนินคดีหน่วยงานเหล่านี้เป็นผู้ที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนในการสืบสวนหาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีอยู่แล้ว เนื่องจากทราบข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องในคดีอยู่ในความครอบครอง โดยเบื้องต้นเห็นว่า หน่วยงานที่มีความพร้อมในปัจจุบัน ได้แก่ ธนาคารแห่งประเทศไทยในความผิดเกี่ยวกับการเงิน การธนาคาร หรือสถาบันการเงินตามพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ในความผิดเกี่ยวกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ดังนั้น จึงเสนอให้แก้ไขพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องดังกล่าว บัญญัติให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้ตรวจ

สถาบันการเงิน หรือกรรมการ หรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี มีอำนาจสอบสวนและทำสำนวนคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบและเป็นพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(ข) กำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับหลักสากลที่พนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนความผิดทุกประเภทและมีบทบาทในการตรวจสอบค้นหาความจริงตั้งแต่ต้น ไม่ใช่แค่การกลั่นกรองสำนวนการสอบสวนโดยใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้องคดีหรือสั่งสอบสวนเพิ่มเติมตามกฎหมายไทย โดยเห็นว่าการที่พนักงานอัยการเข้ามามีอำนาจสอบสวนตั้งแต่เริ่มคดีจะเป็นประโยชน์ต่อการตั้งรูปคดีการวางแผนแนวทางในการสอบสวนและการวิเคราะห์พยานหลักฐานที่มีผลต่อการชั่งน้ำหนักพยาน ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานสมบูรณ์มากขึ้น ส่งผลให้สำนวนคดีมีคุณภาพและเพียงพอต่อการวินิจฉัยเพื่อสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินที่มีความซับซ้อนและยากแก่การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิด แนวทางดังกล่าวจะทำให้กระบวนการสอบสวนมีประสิทธิภาพและสามารถคุ้มครองผู้บริโภคจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดได้มากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

การวางแผนทางการใช้ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 15 แห่งร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินฯ ให้เป็นแนวทางเดียวกันและเกิดประโยชน์ต่อสังคมและผู้กระทำความผิด ผู้วิจัยเสนอให้ออกเป็นคำแนะนำของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน พ.ศ. ... โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ที่ให้ประธานศาลฎีกามีหน้าที่วางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลยุติธรรมเพื่อให้กิจการของศาลยุติธรรมดำเนินไปโดยเรียบร้อยและเป็น

ระเบียบเดียวกัน และมีอำนาจให้คำแนะนำแก่ผู้พิพากษาในการปฏิบัติตามระเบียบวิธีการต่างๆ ที่กำหนดขึ้นโดยกฎหมายหรือโดยประการอื่นให้เป็นไปโดยถูกต้อง ใจความสำคัญว่า ภายใต้บังคับมาตรา 15 แห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับลักษณะแห่งข้อหา สภาพความผิดและสถานะของจำเลย โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงถึงลักษณะและความร้ายแรงของการกระทำความผิด ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับจากการกระทำความผิด ความสูญเสียทางการเงินของผู้อื่น อันเนื่องมาจากความผิด แรงจูงใจในการกระทำความผิด ฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย รายได้ และความสามารถในการหารายได้ รวมถึงแหล่งเงินได้ของจำเลย ทั้งนี้ ในการได้มาซึ่งข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใดเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจของจำเลย ศาลสามารถสั่งให้บุคคลหรือหน่วยงาน หรือสถาบันการเงินส่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้แก่ศาลได้ โดยใช้วิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน

4. ข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายตามร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินฯ และเพื่อประโยชน์ในการประสานงานในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ป้องกันปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ทับซ้อนกันระหว่างหน่วยงานรัฐ หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ในคดีระหว่างหน่วยงานของรัฐ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 12 แห่งร่างพระราชบัญญัติฯ เพื่อกำหนดวิธีปฏิบัติระหว่างหน่วยงานเกี่ยวกับการรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ การดำเนินการเกี่ยวกับหมายเรียกและหมายอาญา การจับ การควบคุม การขัง การค้น หรือการปล่อยชั่วคราว การสืบสวน การสอบสวน การเปรียบเทียบ การส่งมอบคดีและการดำเนินการอื่นเกี่ยวกับคดีอาญาในระหว่างหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญา การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด ตลอดจนการสนับสนุนของหน่วยงาน

ของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนและสอบสวนคดี
ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายโดยตรง ได้แก่ สำนักงานอัยการ
สูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ ส่วนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง
อื่น คือ หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายสารบัญญัติที่กำหนดประเภทความผิดคดี
อาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน อาทิ ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงาน
คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
กระทรวงการคลัง สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานป้องกันและ
ปราบปรามการฟอกเงิน กรมสรรพากร กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต รวมถึงหน่วยงาน
อื่นที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติฯ ในการให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ในการ
ปฏิบัติตามกฎหมาย อาทิ กรมการปกครอง กรมการกงสุล กรมการขนส่งทางบก กรม
ที่ดิน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะประเด็นวิจัยต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่า มีประเด็นที่สามารถนำไปสู่การศึกษาวิจัยต่อไปได้
เพื่อให้ประเทศไทยมีกฎหมายและมาตรการด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
ทางเศรษฐกิจและการเงินที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็น
ต่อไปนี้

1) การจัดทำร่างพระราชบัญญัติการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยใช้ระบบ ไต่สวน พ.ศ.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการจัดทำกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรม
ทางเศรษฐกิจและการเงินต้นแบบที่มีแนวคิดในการนำระบบไต่สวนมาใช้ในการดำเนิน
กระบวนการพิจารณาคดี จึงควรมีการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำร่างพระราชบัญญัติ
การดำเนินกระบวนการพิจารณา โดยใช้ระบบไต่สวน พ.ศ. เป็นกฎหมายระดับ
พระราชบัญญัติที่กำหนดให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีโดยใช้ระบบไต่สวน
โดยมีโครงสร้างที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมาย ประกอบด้วย การกำหนดประเภทคดีที่ให้

นำระบบไตสวนมาใช้ การวางหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาในศาลเกี่ยวกับการรับฟ้อง การนั่งพิจารณา การยื่นบัญชีระบุพยาน การตรวจพยานหลักฐานการพิจารณาและไตสวนพยานหลักฐาน การแถลงปิดคดีและการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

2) การจัดตั้งศาลอาญาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน

หากผลงานวิจัยนี้ได้นำไปใช้ประโยชน์โดยการผลักดันเป็นกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน ประกอบกับในปัจจุบันคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและประชาชน ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม จึงควรศึกษาวิจัยในประเด็นการจัดตั้งศาลอาญาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อกำหนดเขตอำนาจศาลและให้นำกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงินใช้บังคับแก่การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล กำหนดเรื่องการนั่งพิจารณาและการพิพากษาคดี การออกหมายอาญาและหมายใดๆ รวมถึงการแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลอาญาคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและการเงิน เพื่อให้การดำเนินคดีและการอำนวยความยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477. (2477, 7 มีนาคม).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 52 หน้า 598.
- ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499. (2499, 13 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 73 ตอนที่ 95/ ฉบับพิเศษ.
- พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543. (2543, 4 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 117 ตอนที่ 44 ก.
- พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527. (2527, 11 พฤศจิกายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 101 ตอนที่ 164/ฉบับพิเศษ
- พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547. (2547, 13 มกราคม).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 121 ตอนที่ 8 ก.
- พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545. (2545, 23 เมษายน).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 119 ตอนที่ 40 ก.
- พระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551. (2551, 27 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 27 ก.
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. (2542, 10 เมษายน).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 29 ก.
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556. (2556, 18 มิถุนายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 130 ตอนที่ 55 ก.
- พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535. (2535, 13 พฤศจิกายน).
- ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 109 ตอนที่ 22.
- วีระชาติ ศรีบุญมา. (2555). การดำเนินคดีทุจริตสถาบันการเงินและการติดตามทรัพย์สินคืนในภาวะวิกฤตสถาบันการเงินไทยปี 2540 (วิกฤตต้มยำกุ้ง). รายงานการศึกษาส่วนบุคคลหลักสูตรนักบริหารการทูต. กรุงเทพฯ: กระทรวงการต่างประเทศ.

- วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ. (2549). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมเศรษฐกิจการเงิน. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. (2558). วิทยาการวิจัยทางนิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ. (2558). การจัดทำประมวลกฎหมายสารบัญญัติยาเสพติดของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม.
-